

Pergamins vinculats a Lloret a la Biblioteca de Catalunya

El fons del marquès de Saudín i la col·lecció de Joaquim Miret i Sans

Joan Domènech Moner

Des d'aquestes pàgines de la revista *Sesmond*, els diversos investigadors ens anem esforçant a fer aportacions de nova documentació –de la qual, al seu torn, es poden treure noves dades– i a anar descobrint i divulgant on hi ha fons per treballar i ampliar la nostra petita història. És així com, per comentaris d'amics com ara Mario Zucchitello, que hi fa la seva recerca referida a Tossa, i amb la col·laboració de l'eficient gent de la casa, especialment de la Sra. Reis Fontanals, ens hem adonat que a la Biblioteca de Catalunya, institució que no necessita ser presentada tant pel seu prestigi com per la quantitat de fons de tota mena que salvaguarda, existeix una notable col·lecció de pergamins que parlen d'una manera o altra de Lloret, una part dels quals tenen digitalitzada, de manera que el document es pot consultar directament via Internet, del qual hi ha un registre o resum del contingut que l'acompanya, i que es pot transcriure, traduir, estudiar i buscar-hi tots aquells elements que ens poden il·lustrar sobre els temps pretèrits del nostre terme municipal.

La Biblioteca de Catalunya disposa d'uns tres milions de volums en diversos suports (llibres, revistes, diaris, microfíxes, gravats, mapes, enregistraments sonors, vídeos, documents antics...). L'any 1991 la catalogació es va informatitzar, cosa que fa més còmoda la consulta. Pel que fa als pergamins, se'n van digitalitzar 14.748, i n'hi ha més de catalogats que encara no estan digitalitzats, tot i que no signifiquen una quantitat gaire elevada. D'altra banda, encara tenen alguns pergamins, uns 500, que no han estat ni catalogats, atès que encara s'han d'aplanar i restaurar prèviament, i les retallades pressupostàries no ho fan fàcil. Aquests pergamins per catalogar provenen bàsicament del fons de l'antic Hospital de la Santa Creu –edifici on es troba ubicada la biblioteca– i del marquesat de Moja. Tot i que la procedència, a vegades, és desconeguda, el fons de pergamins de la Biblioteca procedeix bàsicament, com hem dit, de l'antic Hospital esmentat (més de 5.000 pergamins), del fons del marquès de Saudín (uns 3.500), del marquesat de Moja (uns 2.500), de la donació de Joaquim Miret i Sans (uns 2.500) i del comtat de Solterra (uns 1.600).

Els que hem detectat referits a Lloret provenen del fons del marquesat de Saudín i de la col·lecció de Joaquim Miret i Sans. Aquest personatge, sigui dit de pas, era una persona molt entregada al món dels arxius. Va néixer i morir a Barcelona (1858-1919) i fou el 1892 quan començà a investigar els arxius del nostre país. Fou membre fundador de l'Institut d'Estudis Catalans i un dels principals organitzadors del I Congrés d'Història de la Corona d'Aragó. Fou el descobridor, l'any 1904, del text més antic escrit en català, les *Homilies d'Organyà*. Va deixar una vastíssima bibliografia i, del seu recorregut pel món dels documents, aplegà els 2.500 que avui figuren cedits a la Biblioteca de Catalunya, com hem comentat.

Com un primer tast, i a reserva d'aprofundir en el tema i ampliar-ne la informació, podem dir que a la part digitalitzada veiem pergamins referits a Lloret que cronològicament abracen des del

segle XII (un del 21 de març de 1152) fins al segle XVII (el més modern, un de l'1 de desembre de 1632). A part de l'esmentat pergami del segle XII, n'hi ha tres del segle XIV, nou del segle XV, onze del segle XVI i cinc del segle XVII.

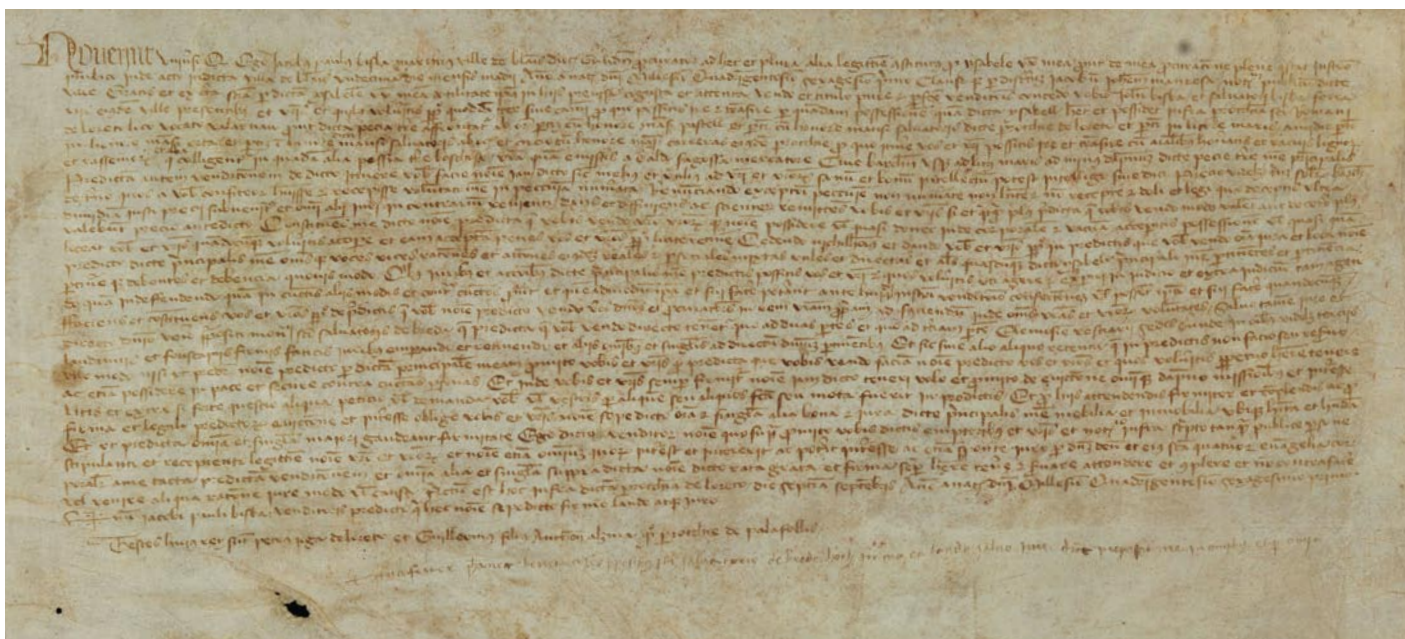
Pel que fa al contingut d'aquests documents, sis d'ells corresponen a la venda de trossos o peces de terra, camins, vinyes o drets sobre un terreny; quatre corresponen a vendes de censals morts; quatre més a reduccions de tasques, delmes o censos; dos a establiments de terres; dos més a divisions de propietats; i també hi ha dues èpoques, o sigui rebuts: una del dot de casament que aporta la dona i una altra del pagament de 10.000 sous a un senyor feudal; una sentència arbitral referent a una querella sobre propietats entre gent de Lloret i de Blanes; una definició de propietats; una recepció de censos; una renúncia; una venda a carta de gràcia; uns capítols matrimonials; una actuació sobre el delme; i un reconeixement de pagament de censal mort.

És evident que l'estudi dels diversos documents –fins aquí només ens hem basat en el registre– permetrà conèixer amb més detall protagonistes, situacions, àmbits d'actuació, notaris, etc., i deduir causes dels diversos actes: vendes per tal de fer diners o superar endeutaments, reduccions d'imposicions per manca de capacitat de poder pagar –per tant, terres ermes o afectades per males collites–, establiments per part dels senyors directes per tal que els que seran senyors útils facin rendir les terres, i un llarg etcètera.

Manejant aquesta documentació hom es familiaritza amb la terminologia de l'època. Hem vist com es parla de censos o imposicions; censals o préstecs encoberts, que rebien el nom de censals morts quan tenien un interès assignat a perpetuïtat fins que s'hagués retornat tot el diner; de delmes i tasques, o sigui cobraments sobre les collites (una dècima i una onzena part, respectivament); de pagaments a carta de gràcia o sigui amb dret del venedor de tornar a adquirir el que venia; d'establiments o cessions efectuades per un senyor a un inferior a canvi d'un cens i, a vegades, un dret d'entrada; de capítols matrimonials, una de les institucions més característiques del dret civil català, que eren acords entre famílies quan es concertava un matrimoni deixant lligades les relacions jurídiques per les quals es regiria la parella, etcètera.

S'endevina que més d'un pergami ha fet el camí junt amb algun altre –per tant provenen del mateix lot– com podem suposar en el cas del pergami del 25 d'agost de 1598 en què es concerten els capítols matrimonials entre Marc Alemany i Maria Anna Oliva en virtut dels quals el pare d'aquesta aporta com a dot 500 lliures i dues caixes “de monja” i el pergami o àpoca firmada per Marc Alemany, mercader de Blanes, resident a Lloret, al seu sogre Miquel Oliva pel dot rebut, que porta la mateixa data. O els pergamins de 20 de juny de 1461, de 7 de setembre de 1461 i dos del 7 de maig de 1482, referits a la família Bisbe, la majoria ferrers, de Blanes, que comporten la venda d'un camí, la reducció de tasca per part del prior del monestir de Sant Salvador de Breda sobre aquelles terres, i la posterior divisió del terreny en dues peces entre els fills i la concòrdia corresponent per evitar plets futurs.

Aquests documents darrers són els que hem treballat de forma especial per raó de la ubicació del terreny a l'entorn de Santa Cristina, dita llavors també Vallarnau, a fi de poder fer alguna aportació publicable en el butlletí de l'Obreria, que té cura de l'ermita de Santa Cristina. En tot cas, aquí podem dir que, pendents encara que es pugui fixar amb major exactitud la situació d'acord amb les afrontacions de les peces que els documents descriuen en

1461, setembre 7. Venda. Lloret. Jaume Pau Bisbe, mariner de Blanes, en nom propi i de la seva muller Isabel, ven a Joan i Salvador Bisbe, ferrers del mateix lloc, un camí pel qual podran passar per una possessió de la seva muller, situat vora el mar al lloc de Vilarnau del terme de Lloret, pel preu de 3 sous, que reconeix haver rebut. Biblioteca de Catalunya. Perg. 305, Reg. 20793.

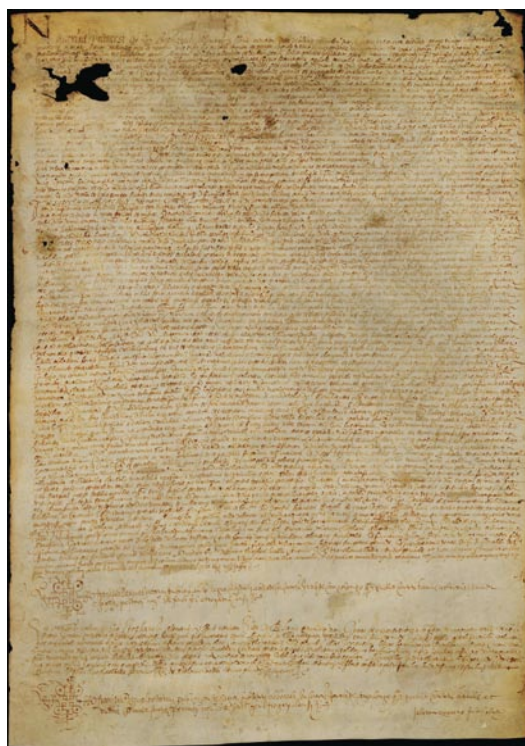
Procedència: Arxiu del marquès de Saudín

relació amb els quatre punts cardinals, resulten ben evocadores les al·lusions al camí antic de Lloret a Blanes –l’anomenada per tots nosaltres drecera de Santa Cristina, que segueix, després, cap a Pinya de Rosa i cap a Santa Bàrbara i baixa cap a la vila veïna– i al torrent que desaigua a la platja de Treumal i que separa els termes de Lloret i Blanes. Són dades coordenades que encara tenen vigència.

També és interessant la referència als masos posseïdors de les terres venudes –el mas Carreres, el mas Deví, el mas Pastells i altres de ben coneguts entre les cases del nostre petit món rural–. Veiem desfilar gent de tota mena d’oficis: sastres, paraires, mestres d’aixa, pescadors, apotecaris, mariners, sabaters, cavallers, ferrers, clergues, mercaders, pagesos.

Apareixen, evidentment, els personatges que encarnen el poder del senyor feudal més important de Lloret que era el Capítol de Canonges de la Catedral de Girona, quasi en la totalitat, malgrat i que el monestir de Sant Salvador de Breda també tenia domini directe sobre algunes terres, com hem vist fa poc. Així es parla, doncs, del paborde o preposit, del bisbe, del prior, del procurador, del batlle, del rector. Aquest darrer és la causa que molts d’aquests documents es refereixin a Lloret malgrat i que gairebé tots els protagonistes siguin de Blanes –com succeeix en alguna venda de terres i altres casos– perquè el rector lloretenc tenia el dret d’actuar de notari en virtut d’una concessió senyorial feta a la rectoria. Si el notari és de Lloret, és evident que també hi ha algun testimoni de la localitat, per fer fàcil la cosa. Així, doncs, entenem que aquests documents, si bé probablement no aporten grans novetats a la història lloretenca i resulten una mica accidentals –excepte alguna sorpresa ara imprevisible–, sí que ens donen topònims, petits detalls, dades de determinats personatges –els noms dels respectius notaris, excepcions a part, permeten refer el rectorologi de tots aquells segles, per exemple– que donen contingut a uns temps passats moltes vegades massa desconeguts.

Pel que fa a pergamins catalogats i no digitalitzats encara, observem setze documents més, dels anys 1310 (una procura), 1339 (una donació), 1409 (un censal mort), 1524 (una donació),

1599, gener 14. Censal mort. Lloret. Esteve Alemany i Florit ven a Pere Joan Quintana, prevere titular del benefici de l’altar de Sant Agustí de la col·legiata de Sant Feliu de Girona, un censal de 300 sous de pensió anual pel preu de 300 lliures, de les quals fa època de rebut al peu del document. Biblioteca de Catalunya. Perg. 303, Reg. 20741.

Procedència: Arxiu del marquès de Saudín

1442 (?), 1564 (un establiment), 1567 (una restitució), 1572 (un censal mort), 1590 (uns capítols matrimonials), 1617 (una sentència), 1628 (un establiment), 1667 (una llucidació), i documentació patrimonial de 1447 a 1866, de 1574 a 1652, de 1639 i de 1689 a 1833.

Intentarem, en successives aportacions, desxifrar els enigmes que ens plantegen els documents que de moment hem vist només lleugerament definits i dels que ens queden per veure. ■